

داروسازی اجتماعی (Social Pharmacy)

ضرورت امروز حرفه داروسازی

با گسترش روز افزون ابعاد علم و دانش بشری، دانش داروسازی با توجه به جایگاه و اهمیت حرفه، در زمینه‌ها و ابعاد مختلف با رشد و جهش و تغییرات بنیادی روبه‌رو است. این تغییر ناشی از رویکرد خدمت محور به جای «محصول محور» در عرصه داروسازی می‌باشد، به نحوی که روال عرفی و قدیمی حرفه داروسازی که محدود به ساخت دارو (از مواد اولیه موثره و مواد جانبی) و توزیع آن (به منظور عرضه به مصرف کننده نهایی) بوده، در نظام‌های پیشرفته سلامت در جهان به سرعت به سمت ارائه خدمات دارویی گام برداشته است.

الگوی تاریخی (والبته نه چندان دور) این تغییر در ابتدای دهه ۱۹۶۰ میلادی در ایالات متحده آمریکا آغاز شد. رویکردی که لزوم مشاهده دانش محور و مداخله‌گر داروساز در زمینه تجویز، عرضه و پایش مصرف دارو را پشتیبانی می‌نماید. این تغییرات در نحوه عمل در داروسازی منجر به کاهش چشمگیر هزینه‌های دارویی، عوارض جانبی و افزایش اثربخشی دارو گردید. همچنین این تغییر منجر به افزایش سرعت و کیفیت فرآیند درمان و درنهایت، منجر به تأسیس رشته‌ای به نام و عنوان «داروسازی بالینی» شد. این تغییر، هم‌افزایی بی‌نظیر داروسازان و همراهی پزشکان در بازه زمانی دو دهه آخر

نیز تصریح گردید. اگر داروسازی بالینی بر مراقبت‌های مستقیم از بیمار در نظام سلامت متمرکز بود، داروسازی اجتماعی به ساز و کار نحوه استنباط و استفاده بیماران از خدمات دارویی در عرصه اجتماع می‌پردازد.

داروسازی اجتماعی به‌عنوان رشته‌ای مرتبط با مطالعه مؤلفه‌های اجتماعی، روان‌شناختی و رفتاری در تجویز و مصرف منطقی دارو و شیوه‌های مراقبت‌های بهداشتی شناخته می‌شود و به تبع آن عواملی نظیر سیاست، ارتقای سلامت، جامعه‌شناسی، اقتصاد، اخلاق، ارتباطات، مطالعات و ارزیابی‌های متنوع در این حوزه مداخله دارند. از این رو، عوامل تأثیرگذار فرهنگی - اجتماعی به منظور رفع موانع و آسان نمودن مفاهیم دارو درمانی برای مردم سبب تغییر قابل توجه در عرصه آموزش داروسازی گردیده است. نهایتاً تغییر در آموزش داروسازی در این کشورها و ایجاد این مداخلات سبب تغییر دیدگاه‌های قابل توجه‌ای در عرصه داروسازی از نگاه مردم گردیده است.

با توجه به مراتب پیشگفت، در دو دهه گذشته بسیاری از دانشکده‌های داروسازی دانشگاه‌های مرجع جهانی، اصول داروسازی اجتماعی را در برنامه‌های درسی خود گنجانده‌اند، اصول علمی و موازینی نظیر شایستگی فرهنگی، سواد سلامت و مشارکت اجتماعی داروسازان را بیش از پیش به پرداخت مؤلفه‌های اجتماعی سلامت رهنمون خواهد نمود.

قرن گذشته، سبب رشد سریع و خارج از باوری گردید. فرآیندی که با شتابی بی‌نظیر، در حال نیل به قله‌های رفیع دانش در حوزه دارو درمانی و سلامت می‌باشد. با توجه به جایگاه رفیع و منحصر به فرد به وجود آمده برای داروسازان در عرصه بالین، جنبه‌های دیگری نیز در این راستا حائز اهمیت گردیده‌اند. بخش‌هایی که به تجویز و مصرف منطقی دارو، ایمنی دارویی و صرفه‌جویی در منابع مالی - اعتباری را نه فقط با نگاه به یک فرد (داروساز - بیمار) بلکه با نگاه به داروسازان - جامعه می‌نگرند. مطالعات تحقیقی متعددی بر این مهم مهر تأیید می‌زنند که عوامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، بر فرآیند تجویز و مصرف منطقی دارو و به تبع آن پیامدهای سلامت تأثیر گذارند. انجام دامنه‌دار، مستند و مستدل این مطالعات و بررسی‌های علمی، در کشورهای پیشرفته در عرصه داروسازی منجر به تغییر نگرش تصمیم‌سازان و نظام حکمرانی (و به تبع آن جامعه) در ارتباط با حرفه داروسازی گردیده و نتیجه به دست آمده در این نظام مطالعاتی، پدیدآمدن رشته‌ای در حرفه داروسازی به نام «داروسازی اجتماعی» بوده است.

حوزه داروسازی اجتماعی، عرصه علمی و بین رشته‌ای است که کلیه مؤلفه‌های موثر در علوم اجتماعی (و مرتبط) را وارد عرصه آموزش، پژوهش و ارائه خدمات دارویی می‌سازد. نکته‌ای قابل توجه که در چند سطر پیشگفت

عرضه به منظور مصرف، چارچوب‌های تجویز و مصرف منطقی دارو، مشاوره دارو درمانی بیمار و در نهایت، پایش فرآیند درمان را ارتقاء می‌دهد. هرچند چالش‌هایی نظیر محرمانگی اطلاعات بیمار (سلامت دیجیتال) و نابرابری ناشی از کاربرد فناوری، محتمل به وقوع خواهند بود.

با توجه به چارچوب‌های پیشگفت، تأسیس، استقرار و ارزیابی خدمات، داروسازی اجتماعی بدون تردید از مؤثرترین و ضروری‌ترین نیازهای امروز فعالیت و خدمات داروسازی در نظام سلامت کشور می‌باشد، اقدامی که همراهی و هم‌افزایی بیش از پیش آموزش بالینی و مؤلفه‌های اجتماعی - فرهنگی را در پیش خواهد داشت. با بهره‌گیری از داده‌ها، نشان‌ها و مولفه‌های اجتماعی، فرهنگی و رفتاری در ارتباط با مصرف دارو، داروسازان می‌توانند بیش از پیش پیامدهای سلامت را بهبود و خطرات و عوارض ناشی از آن را کاهش دهند و به استقرار ساختار عدالت محور سلامت یاری رسانند و در این راستا، ادغام دیدگاه‌های خرد و کلان داروسازی اجتماعی در عرصه آموزش، پژوهش و خدمات داروسازی با اولویت اصل صیانت از محوریت بیمار ضروری است.

در انتها پیشنهاد می‌گردد با رعایت کامل و دقیق چارچوب‌های آموزشی و برنامه‌ریزی دبیرخانه شورای آموزش داروسازی و تخصصی وزارت بهداشت، درمان و آموزش

براین اساس، داروسازی اجتماعی برنامه‌های کلان حکمرانی جامعه محور خدمت خواهد داشت و در این عرصه داروسازان نقش فعال و موثری در برنامه‌های ایمن‌سازی (واکسیناسیون)، آگاهی بخشی سلامت و مرور دارویی برای گروه‌های هدف خاص نظیر سالمندان و بیماران مزمن را عهده‌دار می‌باشند. نکته حائز اهمیت که سازمان جهانی بهداشت (WHO) نیز به نقش فعال و موثر داروسازان به‌عنوان خط اول مواجهه و در دسترس بودن پذیرندگان خدمات سلامت تأکید می‌نماید.

از دیگر کارکردهای داروسازی اجتماعی، بررسی و مطالعه تأثیرگذاری قوانین، ضوابط و مقررات، نظام‌های پرداخت و سیاست‌های سلامت بر مصرف دارو و پیامدهای ناشی از آن خواهد بود. داروسازان اجتماعی با انجام پژوهش‌های مبتنی بر شواهد، می‌توانند چارچوب‌هایی را تدوین نمایند که با کاهش هزینه‌های دارویی، عوارض جانبی و افزایش اثربخشی دارو روبه‌رو باشند.

در این عرصه، ظهور و ثبوت لوازم سخت‌افزاری و نرم‌افزاری سلامت دیجیتال از قبیل پرونده الکترونیک سلامت، تله‌فارماسی، اپلیکیشن‌های قابل نصب در تلفن‌های همراه (مورد کاربرد در بخش‌های مختلف درمانی) افق‌های گسترده و نوپدیدی را پیش روی داروساز اجتماعی گشوده است. عرصه فناوری‌های یاد شده، فرآیند مدیریت و رگولاتوری زنجیره دارو از نقطه تأمین تا

کسب دانش و تجربه لازم، بستر ساز آموزش
داروسازی اجتماعی در دهه جاری شمی در
میهن باشند
دکتر خیرا... غلامی

پزشکی، نقراتی از دانش آموختگان مقطع
تحصیلی دکترای حرفه‌ای (و یا تخصصی)
داروسازی را با اعطاء بورس تحصیلی و اعزام
به دانشکده‌های برتر داروسازی جهان و